

Aftenposten

Morgen, Fredag 7. juli 2006, Uke 27, Nr. 305, 147. årg. Kr. 15.

Fly/ekspres: Nord-Norge kr. 20.

○○

Har du hørt
den om Totti?

Del 1 • side 30 og 31

A-MAGASINET

I DAG

Det nye India

Indisk økonomi har tatt helt av. De fattige er i velen.

Mektige murhus

Eliten mender seg i Ullevål Hageby.

Musikk-møte

Det er ikke bare artistene som tar den helt ut på festival.

VALG-GALLUP KAN BLI FORBUDT

Regjeringen lurer på om meningsmålinger påvirker velgerne så mye at de bør forbys i valgkamp-innspurten. DEL 1 • side 8

Produktsjef Amela Koluder og fabrikkchef Ulf Ertås i Jordan.

VIL UNGDOMMEN LAGE BØRSTER?

Av de 90 som jobber på Jordans fabrikk på Flisa, skal en tredjedel pensjoneres innen to år. – De bommer nok stygt hvis de tror at ungdommen skal strømme til, sier Andreas Iversen i konsulentfirmaet Right Management. Norske bedrifter mangler i år nesten 60 000 personer. DEL 1 • 16 og 17

RØRLEGERNE SLÅR TILBAKE

Nintendos «New Super Mario Brothers» er et absolutt must hvis du skal ut å reise i sommer, og egentlig hvis du ikke skal det også, mener Aftenpostens spill-anmelder.

KULTUR • side 10 og 11

RUBRIKKANNONSER – SE SIDE 2

Biologer bekymret

Villsvinet er tilbake i norsk fauna. De siste 100 årene har mer enn 2300 fremmede arter etablert seg her i landet.

FOTO: LARS GELVICK/ANPIX

Eksotisk. Vi bringer et stadig mer eksotisk dyre- og planteliv til Norge. – Som å spille russisk rulett med fullt magasin. Fremmede arter fortrenger de opprinnelige, sier biolog Rune Anderaa i Samarbeidsrådet for biologisk mangfold. Vitenskapshistoriker Peder Anker mener imidlertid redselen for nye arter er ideologisk begrunnet.

A-magasinet • side 40-43

Naturens okkupanter

Et lite frø. Det skal ikke mer til før en økologisk bombe detonerer.

FREMMEDE ARTER
Mange er til nytte og glede, mens andre tar over og fortrenger naturlige planter og dyrarter.

T

Tilset: REIDAR MÜLLER
Foto: STIG B. HANSEN

RUNE AANDERAA blir nesten borte under alt det grønne på Huseby i Oslo. Han fører en kamp alle tror han vil tape. Ikkevel går biologen løs på kjempedyrkjeksken også denne dagen.

Med opprinnelse fra Kaukasus kom den hit på 1800-tallet. Noen tok de med som prydpante. Så har det kun gått en vei for planten i Norge – oppover. Under kjempedyrkjeksken har vi nå, er det nærmest en biologisk ørken. Den opprinnelige floraen er fortrengt.

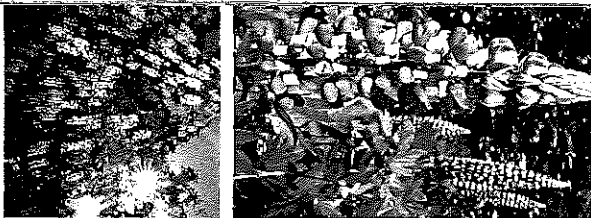
Planten er ikke alene om å være i fremmed land. En strøm av dyr og planter krysser grenser og trenger inn på nye økologiske markter. Noen av dem har kostet Norge millioner av kroner.

– Ikke tvil på den! Advokater Aardevaa lide fotografen bøyer seg

ned mot kjempedyrkjeksken. Plantesåden kan gi brennemarker.

Biologen jobber i SABIMA, en sammenslutning som arbeider for å bevare blomstervildt i Norge. Nyttig å også anslå at banken ut en liste på mer enn 2500 fremmede arter som de siste hundre årene har etablert seg i Norge. Norsk flora og fauna blir stadig mer eksotisk. Det bekymrer forskerne og miljøforvalterne.

Fisk i full vann. Mink ble hentet inn som pelsdyr fra Nord-Amerika i 1927, og rømte dyr skapte raskt en levevektig stamme. I dag virker ingen ting mer naturlig enn mink. Det lille dyret går løs på lekende stift og erret i bekk og elv. Og hvor mange hageeiere har ikke irritert skildmunn på bekkesjøen? Sne-glen, opprinnelig fra Spania og Portugal, skaper problemer for både jord- og hegebruk, og kan fortære seg ukjent. Den har trolig smittet seg inn i Norge gjennom innførte planter eller jord. Karadagassen ble hentet inn som jaktfigur på 1960-tallet, og har nå okkupert

VAARE: Lupiner og gullregn har slått rot i Norge.

HAPLOS KRIG: Biolog Rune Aanderas har satt seg fore å redde Huseby-engen. Men kampen mot kjempebjørnebjørnen er trolig tapt på forhånd.

«Det er som å spille russisk rulett med fullt magasin»

Biolog Rune Aanderas

➔ **Kjempebjørnebjørnen** i Oslofjorden. Andre innvandrere til Norge er amerikansk hummer, konge-krabbe, japansk drivtang, edelgran, og regnbueørret.

Det er ikke bare arter som krysser landegrensene som skaper problemer. Ørretkyten fører kommersiell naturlig i lavere strøk av Østlandet og enkelte andre steder i Norge. Siden århundre-

Kjempebjørnebjørnen har spredt seg over hele Osloområdet og til nabofylkene. Nå finnes over 200 besetninger av planten. Den vet ikke bedre, og følger sitt instinkt om å erobre Verden. Menneket harde vite bedre. Vi står for en stor spredning av arter gjennom skogsindustri, reising, jakt, skogbruk, oppdrett og hagebruk.

– Det er som å spille russisk rulett med fullt magasin. Fremmede arter fortrenger de opprinnelige artene. Det vaker landskapet som mange av oss har et forhold til, forsvinner på Aanderas' vernedag. Huseby-vidda har trekket nærme seg Østlandet og på Hardangeren nærme seg.

Darwins mærenitt. – Hvor er blåklokken? Og hvor er prestekrauet?

Biolog Rune Aanderas er bekymret for den norske naturen.

i Sumndalsåra i 1975. I et parti laksemot fra Sverige ble parasitten introdusert i sjøen.

– Vi har sett i den prisbelønte dokumentaren «Darwins mærenitt». Nylig har vi fått informasjon om at lakseveier 45 elver er rammet, og den fremmede parasitten har kostet samfunnet nesten fire millioner kroner. Kjøpespeset kom til Europa med den amerikanske signalkrepsen som uforvarende ble satt ut i lilla for over hundre år siden. I Norge ble første vaksning utført av posten på begynnelsen av 1970-tallet. Vedkommende som brukte med seg pestbakterier krevde til norske helsemyndigheter ville få bank hadde vært opp til krepsfiskerne selv.

De to algeplanktonet, *Chlamydomonas* og *Microcystis*, er også til fiskekødd utenfor Sørlandet. Våren 2001, fiskesjållene ble blokkert. Trolig kom disse algene med lastever etter fra et skogskanalen. Han

lastvann i et skip fra Japan.

I Viktoria-sjøen har det gått verre, som vist i den prisbelønte dokumentaren «Darwins mærenitt». Nylig har vi fått informasjon om at lakseveier 45 elver er rammet, og den fremmede parasitten har kostet samfunnet nesten fire millioner kroner. Kjøpespeset kom til Europa med den amerikanske signalkrepsen som uforvarende ble satt ut i lilla for over hundre år siden. I Norge ble første vaksning utført av posten på begynnelsen av 1970-tallet. Vedkommende som brukte med seg pestbakterier krevde til norske helsemyndigheter ville få bank hadde vært opp til krepsfiskerne selv.

De to algeplanktonet, *Chlamydomonas* og *Microcystis*, er også til fiskekødd utenfor Sørlandet. Våren 2001, fiskesjållene ble blokkert. Trolig kom disse algene med lastever etter fra et skogskanalen. Han

Skjett for å drepe. In sen kveld i april går Rune Aanderas tur ved huset sitt i Arnevik i Østfold. Da oppdager han et villsvin som graver etter mat i skogskanalen. Han

INNVANDRERE: Pingvinene ikke seg ikke og forsvant, mens minken ble her.

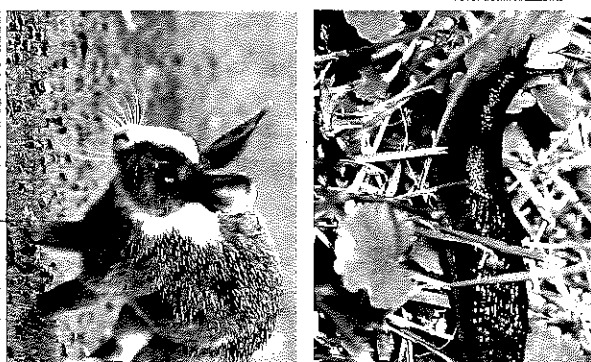
FOTO: ROLF CHR. DØRICHSEN

MASSEDØD: En liten parasitt, som dukket opp på Sumndalsåra i 1975, har hittil kostet oss nesten fire millioner kroner og utdødd lakseveier.

FOTO: GORM KALLESTAD

EMKEL OG SØT: Berlingsengen er en plage i norske fjæder. Kanalen er et problem både på Gressholmen i Oslo og i den Australiske villmarken.

løper hjem etter riften. Kort tid etter er dyret skutt. Villsvinet er på vei tilbake i norsk fauna til bondens frustrasjon. Dyret graver opp og ødelegger gran- og potetplanter. Selv om svinet tidligere har blitt drept den norske faunaen, er det nå blitt villet rundt.

Flere andre arter banker på døren til norske økosystemer. – Måhund, bisamotte og co-lorabille er arter som kan bli en del av vår fauna, sier Kjell Brevan-ger fra sitt kontor i Trondheim. Han er forsker ved Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) og forteller av bokken «Nye dyrever i norsk natur». Måhund er opprinnelig fra Asia, men er satt ut i Russland og Finland. I de ble 70 000 mårhundene ført i Finland. Dyret kan konkurrere med grevling og rødrev. Men ikke alle arter mårker å

etablere seg i landet vårt. Pingviner ble forsøkt satt ut i Norge, blant annet på øya Rast i Lofoten på 1930-tallet. Etter noen år forsvant de.

– Det går sjelden bra for nye arter i Norge. Vinteren er den store renovasjonen, sier Brevan-ger. Til tross for et barskt klima kan likvidt rundt en prosent av de introduserte artene «dekorere».

Men vi må ikke bli tryllestrukt. Vi lever av husdyr og planter som opprinnelig ikke hører hjemme i norsk natur. Uten disse hadde vi ikke overlevd, legger han til.

Ideologif. Aanderas har spaden. Seten den med under en av de mange plantene som særlig de siste årene har spredt seg raskt. De det var betydelig her, hadde ikke artene mulighet til å spre seg. – Det tok jeg vekstpunktet! Spreden kanaser i grus og røtter.

Oslo kommune har nå satt i gang tiltak mot planten. Det samme har Ski kommune. Her står kommunalegen bak.

– Kjempebjørnebjørnen har folkert mot seg fordi den er skadelig. Vi får frykter introduserte arter kan ødelegge. Slike forestillinger smaker mer av ideologi enn vitenskap, sier Aanderas. Til det er de for vake.

Forskere har lenge tid, mallet er å stanse tapet av biomangfold innen 2020. – Vi må alle være med å forebygge. Ikke ta med en plante eller kjæledyr fra utlandet. Disse kan ha skadelige parasitter, sier Brevan-ger.

Det er innledet både alle som deler biologenes bekymring for introduserte arter. Vitenskapsnis-torikter Peter Anker mener nye handlinger kan ideologi.

– Det hersker en oppfinning langt inn i biologifaget om at det en gang har eksistert og at

det fortsatt enkelte steder finnes noe slikt som et økosystem i balanse. Det er denne opprinnelige rene harmoni – som gjerne krypes opp til romantiske ideer om Norsk naturs storhet – man frykter introduserte arter kan ødelegge. Slike forestillinger smaker mer av ideologi enn vitenskap, sier Anker ved Forum for Universitetsstudier ved Universitetet i Oslo.

Rune Aanderas har gjort sitt for biomangfoldet i dag. Men på vei ut av blomsterengen ser han en ensom kjempebjørnebjørne.

– Om noen av dem spiser seg oppover her, sier han trist. Kjempebjørnebjørnen er for alltid blitt en del av norsk natur.

amgasm@akfposten.no